

NBBL-seminar, 6. september 2001

Professor Arne Jon Isachsen Handelshøyskolen BI

Folketrygden – Kan vi stole på den?

1. Svar: Et noe betinget JA
2. Noen tall
3. Nærmere om Oljefondet
4. Fondering av pensjoner?

Folketrygden – kan vi stole på den?

1. Svar: Et noe betinget JA

Avhengig av at den raskt voksende likvide formuen i Statens petroleumsfond ikke får ødeleggende virkningen på virkemåten til norsk økonomi for øvrig.

A. Hva gjør vi med oljepengene?

B. Hva gjør oljepengene med oss?

→ Behov for mer fokus på B.

2. Noen tall

- Pensjonsalderen går ned. (se tabell 1)
- Antall pensjonister går opp (se figur 1)
- Gjennomsnittlig pensjon stiger (se figur 1)
- Forventet levealder stiger (se figur 2)

Antall i arbeidstyrken pr. pensjonist synker fra litt under 3 til litt under 2, i løpet av kommende 30 år.

Går dette i hop?

Kan se slik ut. Regneøvelse basert på generasjonsregnskapet er omlag i balanse

Generasjonsregnskap: Summen av statens formue i dag og nåverdi av fremtidige skatter og avgifter i forhold til nåverdien av fremtidige offentlige utgifter, inklusive utbetalingen av pensjon.

For Norge ser dette bildet bedre ut enn i andre land (bortsett fra Island)

At Norge kommer ”pent” ut her, har sammenheng med to ting:

- Har hatt høyere fødselsrater enn andre land (se figur 3 og 4)
- Statens oljerikdom

Balanse i Generasjonsregnskapet = Vi kan stole på Folketrygden

Men: Regnestykket er basert på en mengde forutsetninger.

Hva kan gå galt?

3. Nærmere om Oljefondet

Hensikt: Skille opptjening av inntekt fra bruk av inntekt – Finansplasseringer i utlandet er hensiktsmessig.

60% i obligasjoner

40% i aksjer

Finansdepartementet (prinsipal) har gitt oppdraget å forvalte midlene til Norges Bank (agent)

- Forbilledlig åpenhet og klarhet
- Forvaltningskostnader om lag 0,1% (eller én promille) av fondet
- Bra avkastning – noe over benchmark (se figur 5)
- Profesjonell forvaltning

Størrelse:

Fra 400 til 600 mrd. Kr. i år. Rundt 3.000 mrd. kr. i år 2015 – Meget stort, også i internasjonal sammenheng.

Med realrente på 4% kan permanentinntekten fra oljen beregnes til 100 – 120 mrd. kr. Hvert år i all tid fremover kan Norge ha et tilsvarende merforbruk.

Men: Om oljeformuen i seg selv svekker vekstevnen til norsk økonomi, hva da?

- Vinningen går opp i spinningen etter 12-15 år, om veksten i norsk økonomi går ned fra 2% til 1,5%.

- Vi lever av hodet, ikke av oljen.

Noen spørsmål:

- Lar alle problemer i offentlig sektor seg løse med mer penger?
- Er det legitimt for Kosmo å kreve en mer effektiv offentlig sektor når statens formue vokser så kraftig?
- Er det bra for samfunnet når Norsk Investorforum lykkes med å sikre eksisterende kapitalister tilgang på billig, statlig kapital?
- Preges norsk næringsliv av kapitalmangel?

Victor Norman:

”Vi har altså både kapitalen og investeringsbehovene (i Norge). En hovedutfordring er å koble de to på en måte som bidrar til den nødvendige næringsveksten i Norge,....”

Svein Gjedrem:

”Mellom staten som investor og bedriftenes kapitalbehov er et et kapitalmarked.... Vi bør ikke behandle fordelingen av statens finansinvesteringer og bedriftenes valg av finansiering, som om vi har en bytteøkonomi”

- Hvem har noe å lære bort?

Hva Oljefondet gjør med oss:

- Stimulerer til ”rent-seeking activities” og annen ikke-produktiv virksomhet.
- Svekker vilje til omstrukturering i offentlig sektor.
- Skaper forventninger om mer av det meste.

Produksjonsinnsatsen faller og forventningene stiger.

Resultatet: Mange blir sure.

4. Fondering av pensjoner?

1967: Folketrygden etablert.

- Fordel for dem som da var gamle. Fikk pensjon, uten at de tilsvarende hadde betalt pensjon for sine foreldre.

Mer romslige pensjoner	}	Ekstra byrde for dem i jobb
Flere pensjonister		

Folketrygden: Pay as you go.

Johnson- utvalget: Mulig med fondering?

Mr. X har opptjent 2 mill. i tilleggspensjon (nåverdi). Får eiendomsretten og kan selv bestemme plassering. Utbetaling som vanlig pensjon.

Effekter i mikro:

- Oljefondet reduseres med 2 mill.
- Den enkelte får eiendomsretten til pengene, men også avkastningsrisiko.

Effekter i makro:

- Bruker opp Statens petroleumsfond
- Eldrebølgen belastes ikke den yngre generasjon. Fondering ved de "gratis-pengene" Oljefondet er.
- Generell overgang til fondering av pensjonen. Fremtidens pensjonister vil selv ha betalt inn til egen pensjon.
- Og viktigst, når staten ikke lenger sitter på et fett oljefond, legges forholdene bedre til rette for en sunnere norsk økonomi.